

Stf justitieombudsmannen
Stefan Holgersson

Kritik mot Polismyndigheten för passiv handläggning av en ansökan om tillstånd att anordna en allmän sammankomst

Beslutet i korthet: Sverigedemokraterna Skurup ansökte om tillstånd att anordna en allmän sammankomst. Ansökan bedömdes även innefatta ett sådant användande av offentlig plats där kommunens yttrande behövde inhämtas.

Trots att ansökan gavs in till Polismyndigheten drygt tio veckor före den planerade sammankomsten, påbörjades inte handläggningen förrän dagen innan den skulle hållas. Det var då inte möjligt att få in yttrande från bl.a. kommunen och ansökan hann inte hanteras. Sammankomsten genomfördes därför inte.

JO konstaterar att den passiva handläggningen varit oacceptabel och oförenlig med ordningslagens skyndsamhetskrav. JO framhåller att ordningslagens regler om tillstånd innebär en begränsning i mötes- och demonstrationsfriheterna och att det är angeläget att Polismyndighetens tillståndsprövning görs effektiv.

JO uppger att det är allvarligt att den passiva handläggningen fick till följd att sammankomsten inte kunde genomföras och kritiserar Polismyndigheten för det inträffade.

Anmälan

I en anmälan till JO förde AA fram klagomål mot Polismyndigheten för långsam och passiv handläggning av en ansökan om tillstånd att anordna en allmän sammankomst. Ansökan gjordes av Sverigedemokraterna Skurup och den allmänna sammankomsten skulle ske i form av ett politiskt möte den 31 maj 2025. Trots att ansökan gavs in redan den 18 mars 2025, hanterade Polismyndigheten inte ansökan i tid. Polismyndigheten hann därför inte bevilja tillståndet och mötet kunde inte genomföras. Enligt AA hade handläggningen inneburit bl.a. en inskränkning av mötes- och yttrandefriheterna.

Utredning

JO hämtade in handlingar från Polismyndigheten. Av dessa framgick bl.a. att den aktuella ansökan avsåg tillstånd att placera ut en valstuga vid en hamn i Abbekås i Skurups kommun från kl. 08.00 till 19.00, att det skulle delta ca sex personer från partiet samt att några hundra besökande förväntades.

Polismyndigheten (juristen BB) inkom med yttrande till JO och redogjorde för i huvudsak följande bakgrund.

Ärendet registrerades initialt som användande av offentlig plats, men ändrades den 23 april 2025 till ansökan om allmän sammankomst. Av de handlingar som AA gett in till JO framgår att den som företrädde sökanden (fortsättningsvis företrädaren) efterfrågade status i ärendet via mejl den 4 maj 2025. Han fick då beskedet att ärendet väntade på att fördelas till en handläggare, men att det borde ske i närtid. Mejlkonversationen har inte diarieförts i tillståndsärendet. Den 30 maj 2025 återkom företrädaren per telefon och frågade på nytt om status i ärendet. Handläggaren CC uppgav då att ärendet fortfarande inte tilldelats en handläggare. CC skickade dock samma dag ärendet på remiss till kommunen och lokalpolisområdet med önskemål om svar under dagen och återkopplade sedan till företrädaren. Den 2 juni 2025 meddelade kommunen och lokalpolisområdet att de på grund av den korta svarstiden saknat möjlighet att svara på remissen i tid. Ärendet skrevs senare av.

Polismyndigheten redovisade upplysningar från berörda befattningshavare.

Handläggaren DD, som var den som den 23 april 2025 ändrade ärendet till ansökan om allmän sammankomst, uppgav i huvudsak att hon i samband med ändringen uppmärksammade sin arbetsgrupp om att ärendet behövde hanteras.

Handläggaren CC uppgav bl.a. följande. Han tog emot företrädarens samtal via kansli gruppens telefonslinga under förmiddagen den 30 maj 2025 och åtog sig då ärendet. Utsikterna för att kunna utfärda ett tillstånd i tid var inte goda, men han gjorde ett försök. Eftersom den aktuella dagen var en s.k. klämdag var det inte möjligt att få in remissvaren i tid. Ansökan innefattade ett användande av allmän plats som inte var obetydligt. Tillståndet kunde därför inte utfärdas utan kommunens tillstyrkan. Han var ny handläggare under upplärning och detta var första gången som han tilldelades ett sådant här ärende. För ärenden om allmän sammankomst anses fem arbetsdagar från betalningsdatum vara en rimlig minsta handläggningstid. Det var därför närmast omöjligt att hinna handlägga ärendet samma dag. Under våren 2025 började gruppchefen ta fram sammanställningar av ärenden för att handläggarna lättare skulle kunna fånga upp de som behöver hanteras skyndsamt, t.ex. ärenden om allmän sammankomst. Det är sedan upp till handläggarna att plocka ärenden utifrån en prioritetsordning. Arbetsbördan kan därför variera mellan handläggarna och arbetsfördelningen bli ojämn. Inflödet av ärenden var också mycket stort under våren 2025 och arbetsbelastningen har varit väldigt kännbar för den enskilda handläggaren.

Gruppcheferna EE och FF uppgav i huvudsak följande.

Polisregion Syd har en tydlig prioritetsordning för ansökningar om tillstånd, där tillstånd till allmän sammankomst har högst prioritet. Prioritetsordningen förmedlas till medarbetarna under introduktionen till arbetet, men även av

gruppchef. Som utgångspunkt hanteras ärenden i turordning efter betaldatum, men prioritetsordningen är överordnad detta. Turordningen påverkas också av begäran om allmän handling. Handläggarna har även att förhålla sig till ett bevakningsdatum som signalerar det datum som tillståndet ska gälla för.

Arbetet med tillstånd är uppdelat mellan två arbetsgrupper. Handläggarna tar själva ärenden som registreras i ärendehanteringssystemet. Gruppchef stämmer varje vecka av vilka ärenden som är på gång med startdatum i närtid. I förevarande fall påminde berörd gruppchef handläggarna den 26 maj 2025 om bl.a. vilka ärenden om tillstånd till allmän sammankomst som fanns kvar för maj månad. Rutinen för prioritering av ärenden har dock inte följts i detta fall.

Det pågår ett arbete med att se över gällande rutiner och i det arbetet har en sårbarhet gällande prioritetsordningen identifierats. EE och FF avser att under hösten 2025 aktivt arbeta med insatser för att säkerställa god kunskap om rättsområdet, stärkt ägandeskap gällande uppdraget samt en förbättrad och utökad uppföljning. Polismyndigheten kommer vidare implementera ett nytt ärendehanteringssystem, vilket bör medföra utökade möjligheter till en ändamålsenlig uppföljning av ärenden. Därutöver har behovet av att handläggare har god och aktuell kännedom om rättsområdet uppmärksamats till Noa (Nationella operativa avdelningen) som meddelat att en intern utbildning inom förvaltningsrätt är under framtagande.

Polismyndigheten redogjorde för rättslig reglering. Enligt myndighetens bedömning hade hanteringen av ärendet långtifrån uppfyllt kravet på snabb handläggning. Polismyndigheten beklagade det inträffade, men noterade de förbättringsinsatser som EE och FF redogjort för.

Bedömning

Allmänna sammankomster får inte utan tillstånd anordnas på offentliga platser (2 kap. 4 § första stycket ordningslagen). En ansökan om tillstånd att anordna en allmän sammankomst ska göras skriftligen i god tid och ska om möjligt ha kommit in till Polismyndigheten senast en vecka före sammankomsten (2 kap. 6 § första och andra stycket ordningslagen). Beslut med anledning av ansökan ska meddelas skyndsamt (2 kap. 11 § ordningslagen).

Jag utgår fortsättningsvis från handläggaren CC:s bedömning att det var nödvändigt att hämta in ett yttrande från kommunen enligt 3 kap. 2 § ordningslagen avseende ianspråktagandet av offentlig plats (jfr härom JO 2003/04 s. 106, dnr 3891-2001, och JO 2017/18 s. 557, dnr 4709-2015).

Ansökan kom in till Polismyndigheten den 18 mars 2025. Den gjordes alltså i mycket god tid – drygt tio veckor – före den planerade sammankomsten den 31 maj 2025. Det gäller även i beaktande av att ett yttrande behövde hämtas in från kommunen. Trots detta påbörjades inte handläggningen av ansökan förrän dagen innan sammankomsten skulle hållas, och då endast med anledning av att företrädaren på nytt hörde av sig och bad om besked om ärendets status. En

sådan passiv handläggning är givetvis oacceptabel och inte förenlig med ordningslagens skyndsamhetskrav.

Genom regeringsformen (RF) är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad vissa grundläggande friheter, däribland mötes- och demonstrationsfrihet (2 kap. 1 § första stycket RF). Dessa friheter får i viss utsträckning begränsas genom lag (se 2 kap. 20 § RF). Ordningens regler om tillstånd innebär en sådan begränsning. Polismyndigheten har därmed, i egenskap av tillståndsmyndighet för anordnande av allmänna sammankomster, ett principiellt viktigt uppdrag. Det är angeläget att denna tillståndsprövning görs effektiv. En effektiv handläggning utgör ett led i att värna de i grundlag tillförsäkrade friheterna och de intressen som ligger bakom dessa.

Den passiva handläggningen fick till följd att den allmänna sammankomsten inte kunde genomföras. Det är allvarligt och Polismyndigheten ska kritiseras för det inträffade. Vidare förefaller mejlkonversationen med företrädaren den 4 maj 2025 inte ha hanterats på det sätt som föreskrivs i 5 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, vilket är otillfredsställande.

Passiviteten synes ha föranletts av bl.a. brister i uppföljningen av ärenden. Det är därför positivt att det inom de berörda arbetsgrupperna vidtas åtgärder för att förbättra detta. De åtgärder som EE och FF redogjort för i övrigt framstår också som adekvata.

Avslutningsvis vill jag säga att jag ser positivt på de ansträngningar som CC vidtog för att försöka hantera ärendet samma dag.

Vad som i övrigt förts fram ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av stf JO Stefan Holgersson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Mauro Villaggi har föredragit ärendet och byråchefen Nils Västberg har deltagit i beredningen.